

Soutěž „Vyznám se ... v historii holocaustu obecně, i ve Vsetíně“

Název školy: **Základní škola Vsetín, Sychrov 97**

Jména:

Adam Matušík

Michal Macháč

Marek Johec

Zodpovědný učitel:

Mgr. Jaroslava Ševčíková

Téma 1-Obecně o holocaustu

- 1.1 II. Světová válka vypukla 1.9. 1939 napadením Polska Německem
- 1.2 Hitlerovým cílem bylo vyhubení-decimace evropských židů
- 1.3 Termín holocaust je česká odvozenina z řeckého holocauston (česky celopal), což je označení pro náboženskou obětinu, která se celá spálí. www.wikipedia.cz
- 1.4 **Ghetto Terezín** je souhrnné označení nacistických represivních zařízení zřízených za druhé světové války. 24. listopadu 1941 bylo v Hlavní pevnosti vytvořeno židovské ghetto. Po skončení 2. světové války se Terezín stal poutním místem nejen českého národa, každý rok sem přijíždějí statisíce lidí uctít památku obětí nacistické zločiny. Na prostranství před Malou pevností byl vybudován *Národní hřbitov Terezín*
- 1.5 Německo-**Auschwitz-Birkenau, Belzec, Chelmno, Jasenovac, Majdanek, Maly Trostinets, Sobibor, Treblinka**
- 1.6 **Ghetto Terezín**-Pevnost Terezín byla založena v roce 1780 Josefem II. Její stavba trvala pouhých 10 let, v roce 1790 proběhlo přezkoušení zavodňovacího systému a pevnost byla prohlášena za bojeschopnou. Postavena byla na strategickém místě soutoku Labe a Ohře a měla sloužit jako obranná pevnost před vpády Prusů
Osvětim-Původní koncentrační tábor Osvětim (Osvětim I.) byl založen roku 1940 v nehostinném bažinatém místě nedaleko historického města Osvětim. Základem se pro něj stala polská jezdecká kasárna. Hlavním důvodem vzniku ještě nebylo masové vyhlazování, ale potřeba uvěznění velkého počtu Poláků. Kapacita tohoto tábora byla asi 15-20 tisíc vězňů.
- 1.7 Nad hl.bránou při vstupu do koncentračního tábora Osvětim byl nápis
Arbeit macht frei
- 1.8 Termín se používá zejména pro případy pochodů v době II. světové války, kdy v letech 1944–5 byli vězni z koncentračních táborů blízko fronty nuceni pod hrozbou okamžitého usmrcení jít mnohakilometrové pochody bez dostatečné obživy a odpočinku.

Téma 2-Vsetínští židé (a kniha Očima dítěte)

- 1.9 **Antisemitismus** je nepřátelství nebo předpojatost vůči židům jako představitelům židovského náboženství judaismu, etnické skupině nebo rase.

2.1 Umístění: Vsetín, Štěpánská, čtvrť Rybníky

V těchto místech stála synagoga vypálena něm.policíí v noci z 19. Na 20. Března 1939

2.2 20.3.1939

2.3 17.3.1939

2.4 poručík Thore

2.5 Náměstí A. Hitlera

2.6 75 lidí

2.7 1940

2.8

2.9 mohli se pohybovat venku pouze v určitý čas, nesměly chodit do kina,

2.10 Schön, Reisz, Sax

2.12 14.9. 1942

2.13 Max Schön, Erich Schön-Kulka, Otto Schön, Albert Schön, Otto Knöpfelmacher, Ilse Eichnerová a Marta Goldbergová

2.14 Ilsa Reiner-Eichnerová

2.15 Hotel Vsacan

2.16 Berta

2.17 21.12.1929

2.18 11 let

2.19 František a Lýdie Lukášovi

Téma 3-Vyprávěj

3.1 Pak přišel červenec 1942, transport AAU [27. 7. 1942 z Prahy] a my jsme jím odjeli do Terezína. Přijeli jsme do Bohušovic a protože tehdy ještě nebyla vlečka do Terezína postavena, šli jsme těch několik kilometrů pěšky a vlekli jsme svá zavazadla. Byla to dost úmorná cesta, ale ta zavazadla nám stejně všechna sebrali, což byl nějaký trest za atentát na Heydricha. Zůstala nám jenom příruční zavazadla, což byl velký handicap, protože jsme vůbec nebyli vybaveni na zimu a na běžný život v Terezíně. Matka bydlela v kasárnách, tuším, že to byla Hamburská kasárna, a já jsem zpočátku s bratrem bydlel v Hannoverských kasárnách, ale krátce na to jsme byli přeraženi do domova mládeže v L 417. Tam, v bývalé škole, jsme byli ubytováni v tělocvičně, která v této době sloužila jako přechodný domov všech nově příchozích chlapců. Já jsem tam dlouho nebyl, protože jsem onemocněl spálou a byl jsem odeslán do nemocnice na infekční oddělení. Tam jsem, shodou okolností, ležel na stejné posteli, na níž přede mnou kvůli spále ležel a zemřel Jiří Pick, bývalý spolužák, který spolu se mnou v osmatřicátém roce vybíral mezi dětmi sbírku na obranu státu.

Životní podmínky v Terezíně byly různé. Nejhuře se vedlo starým, nemocným lidem. Ti bydleli většinou v domech od zdola až po půdu přeplněných, špinavých, v domech plných hmyzu, ve smetišti nakažlivých chorob, bez dostačujících hygienických zařízení. Tito lidé také nejvíce trpěli hladem, byli to hlavně němečtí židé, kterým nikdo z domova neposílal potravinové balíčky. A ti též v Terezíně houfně umírali.

Židovská samospráva neměla dost prostředků, aby zlepšila situaci všem vězňům a tak se především starala o děti a mládež, v těch viděla naději do budoucna. Proto i my, v dětských domovech, jsme se měli poněkud lépe.

Když jsem se na podzim 1942 uzdravil (měl jsem tam také ještě žloutenku, jako průvodní jev spály), vrátil jsem se zpátky na L 417, kde jsem se zapojil do kolektivu chlapců pod vedením Oty Kleina a Leoše Demnera. Vystřídal jsem několik vedoucích, ale skončil jsem pak hlavně na devítce u Arno Ehrlicha. Každá třída té školy tvořila jakýsi miniaturní domov a byla vlastně svéráznou jednotkou, neboť vychovatelé působili na své svěřence, na děti, podle svého politického přesvědčení. Eisinger byl komunist, vedl tedy děti k myšlenkám socialistickým a komunistickým. Na sedmičce byl sionistický vychovatel, který vedl děti v sionistickém duchu a učil je hebrejské písně. Já jsem k sionistickému hnutí nikdy netíhnul, já jsem zdůrazňoval, že my jsme byli čeští židé a lidé, kteří měli vztah k Československu a k české zemi a nikdy jsem si nepředstavoval, že bych se po válce snad neměl vrátit zpátky do Prahy a nežít zase znovu v Československu. Takže náš domov byl domovem českých chlapců, pod vedením Arno Ehrlicha, který se teď jmenuje Erban a žije na Floridě. Tento chlapec, kterému nebylo mnoho přes dvacet, nás vychovával ve skautském duchu. Učili jsme se zásadám skautské mravnosti, hráli jsme skautské hry, učili jsme se různé skautské umění, vázat uzle apod.

Vydávali jsme dokonce i časopis. Většinou se mluví hlavně o časopise Vedem, který je - myslím právem - považován za nejlepší a který vydávali chlapci v domově číslo jedna, ale ve skutečnosti každý domov, každé číslo, každá třída měla vlastní časopis. Také my jsme založili časopis a protože já jsem měl určité, i když ne zcela vynikající, kreslířské nadání, dělal jsem do toho časopisu obálku. Pamatuji se asi na tři čísla. Každé číslo vyjadřovalo nějakou skautskou zásadu, jako pomoc bližnímu, nebo záchrana slabšího, nebo přísaha zásadám spravedlnosti a věrnosti. Snažil jsem se to

ztvárnit pomocí rukou a jejich různých pohybů. Kromě toho si vzpomínám, že jsme tam četli knihu, kterou už jsem nikdy po válce neviděl. Byla to kniha o burské válce, o holobrádcích, to byli Burové, kteří vedli svůj boj proti Britům. Každý večer některý chlapec předčítal nahlas nějakou kapitolu z té knížky. Byla to krásná knížka o tom, jak lidé touží po svobodě a dovedou za ni obětovat život; jsou to čestní a spravedliví lidé a bojují proti svým utlačovatelům. Byly to takové krásné chvíle, kdy jsme se přenášeli daleko z té šedi terezínského života, byť i do minulosti, ale přece jenom do minulosti naplněné heroickými a slavnými činy a bojem za svobodu.

Kromě toho jsme nesmírně žili hudbou. To byla naše nejenom estetická, ale i erotická výchova. V tělocvičně, z které byl mezitím v podstatě vybudován jakýsi koncertní nebo divadelní sál, byly lavice a podium a tam zkoušel Schächter koncertní provedení Prodané nevěsty. My chlapi jsme se v každé volné chvíli zúčastnili jeho zkoušek. Byla to hudba, která nám vnikala do srdce i do duše a my jsme každou notu, každý recitativ a každou árii znali a samozřejmě neuměle si ji předzpěvovali. Totéž se pak událo i s Hubičkou. Dodnes jsou tyto opery pro mne takovou silně etickou, estetickou a krásnou hudbou a krásným zážitkem, kdykoli je slyším. Vzpomínám si na chvíli, kdy celý sál při premiéře Prodané nevěsty ve škole v L 417 v slzách poslouchal, nesmírně dojat a nesmírně nadšen. Nedávno jsem o tom mluvil s Karlem Bermanem, který tam tehdy vystupoval. Připomněl jsem mu, jaký dar, jaká velká pomoc to byla pro náš citový život a pro estetiku našeho života v Terezíně.

My sami jsme se pokoušeli nastudovat a hrát divadlo a kabarety, což byla mj. příležitost, jak se stýkat s děvčaty. Z vedlejšího dívčího domu, myslím, že to bylo L 410, jsme zvali na návštěvu děvčata a společně jsme nacvičovali básně - např. Wolkeru. Obohacovalo nás to také o zážitky společného života a společného vycházení s děvčaty. To vše bylo na úrovni naprosto čisté a nesmírně - mohu-li užít toho slova - galantní, nebo rytířské. Žádný z chlapců se neodvážil nikdy říct něco vulgárního. Dokonce si vzpomínám, že když jsem ještě byl na jedničce, udělal nám nějaký doktor a nějaká doktorka, oba mladí lidé, přednášku o sexuálním životě a že to absolutně nikdo nebral z nějaké vulgární stránky. Všichni to přijímali jako věc, která je čeká, která patří k životu a o které je nutno mluvit tak, jak se patří, nijak pejorativně, nijak vulgárně. To nám - a především mně - zůstalo po celý život.

Obrovský význam pro nás měly sportovní události. Každý domov měl vlastní fotbalové mužstvo a pořádali jsme turnaje, které probíhaly nahoře na šancích (když byly otevřené), kde bylo fotbalové hřiště. Dělalí jsme si vlastní tabulky, i vlastní dresy nám ušili. V přízemí měly ženy takovou dílnu, kde chlapcům opravovaly šaty a nejnnutnější opravy na prádle a na oděvu, a ty nám ušily sice primitivní, ale přece jenom dresy. Každý byl hrdý, že je členem nějakého kolektivu, který je semknutý a který má nějaký cíl a nějaké poslání. Přátelství těch chlapců v domově byla obrovská pomoc. Je to jedna z neopakovatelných věcí, na kterou vzpomínám s láskou a s dojetím. Samozřejmě, že se tam občas vyskytly rozmíšky a ne každý například snášel s nadhledem svou přezdívku, ale nikdy nedošlo k nějakým zásadním sporům. Pokud se někdo choval nedobře nebo neslušně, rozhodl vždy starší domova (každý domov měl i svého chlapeckého staršího) a pokud šlo o vážnější spor, přišel Arno a vysvětlil chlapcům, že tak se chovat nesmějí a že jestli chtějí být skauty, musí také skautské zásady dodržovat. Vládla tam taková jistota, že až válka skončí, zůstaneme i nadále přáteli, že to pro náš další život bude velká posila a že se vždycky budeme stýkat jako lidé dospělí a již neponižovaní, ale stále čestní a přátelští. Všechno však dopadlo jinak a myslím, že většina mých kamarádů zahynula. Zčásti jsem zapomněl jejich jména, ale jejich tváře mám dosud velmi živě před sebou.

Moje matka kupodivu pobyt v Terezíně nesla nesmírně statečně. A to přesto, že nikdy v životě nepracovala, což se pro zámožné rodiny neslušelo. Byla vlastně milostpaní, sice nijaká nafoukaná, ale byla to žena, která žila v blahobytu a jejíž hlavní zábavou byl bridž. Na práci měla doma kuchařku, která vařila, vychovatelku, která obstarávala děti, a ona byla těchto starostí zbavená. Po příchodu do Terezína se okamžitě přeorientovala, stala se normální ženou, která musí těžce pracovat. Na náměstí byl domov pro choré, staré a také pro mentálně a fyzicky postižené děti a ona měla na starost právě takovou skupinu dětí fyzicky i duševně postižených. Byla k nim vždy nesmírně milá, ale já jsem se

těchto dětí bál, mně každá abnormalita připadala hrůzná a neuvěřitelná. Pamatuji se živě na chlapce, který měl obrovskou vodnatou hlavu, ale pro mne dotknout se té hlavy bylo něco nepředstavitelného a matka mi říkala: Prosím tě, neboj se ho, on ti nic neudělá, to je milý chlapec. Matka sama nesmírně statečně snášela ten hlad a mizerii terezínského života.

Z balíčků, které nám z domova posílala naše bývalá kuchařka, nám vařila kaše, třeba krupicové, a polévky, ale vždycky vařila spíš mně a bratrovi, než sobě, přestože jistě měla také hlad. Hlavně ale měla starost, aby děti netrpěly tak, jak trpěly ty ostatní. Ale popravdě řečeno, i když jsem viděl tu hroznou bídu v Terezíně, staré lidi, kteří stáli u výdeje jídla, prosili o trošku polévky nebo o zbytek nějakých brambor či šlupek, my děti jsme skutečným hladem netrpěly. V naší škole to bylo zřízeno tak, že balíčky, které už nebyly doručitelné, byly rozdávány mezi děti, například jako odměna.

Můj bratr chodil do práce, ale my děti jsme vykonávali pouze nějakou naprosto zanedbatelnou práci před školou, kde byla malá zahrádka. Snažili jsme se tam něco vypěstovat, ale myslím, že jsme to vždycky snědli dříve, než to vyrostlo, takže z toho moc užitku nebylo. Ale chodili jsme do školy i na pravidelné vyučování. Učitele si již nepamatuji, ale vzpomínám si, že se tam učili počty, zeměpis, snad dějepis a další předměty. Také mezi nás chodil rabín, který nám vysvětloval podstatu židovských svátků. Myslím, že to bylo docela dobře organizováno - samozřejmě to bylo tajné, vždycky stála venku nějaká hlídka a když šel nějaký četník nebo Němec, museli jsme ty sešity schovat a předstírat, že si hrajeme. Myslím, že to fungovalo dobře a že jsme tuto část našeho života nezanedbávali.